

מעמיקים שורשים – מצמיחים כנפיים

"...כשאהיה גדול אני רוצה להיות אדם עם שורשים וכנפיים"

(אמנון שמוש, סופר ומשורר ישראלי, מחנך וחבר קיבוץ מעיין ברוך)

שמואל א' י"א – מלחמה בנחש העמוני וחיידוש המלוכה

שלב 1 - הקדמה [15 נק']

הנחיות: השיבו באופן קבוצתי על השאלות הבאות

1.

קראו קטע מכתבה שלטל לב-רם ב"מעריב" (1.11.2019) העוסק בירידה במוטיבציה לגיוס ליחידות הקרביות.

יש ירידה מתמשכת בשיעור המוטיבציה של מתגייסים בעלי פרופיל קרבי לשרת שירות קרבי, אך צה"ל מעדיף להסתיר את הנתונים המעידים על כך. כך אומר ל"מעריב" קצין בכיר, שקורא לצבא לשוב ולפרסם את הפרטים, גם אם אינם נוחים למערכת. לדברי הקצין, הסקר האחרון שפורסם ב-2017 הצביע על מגמה שלילית במיוחד של 64% בלבד מקרב בעלי הפוטנציאל הקרבי המביעים רצון לעשות שירות קרבי. זאת לעומת 71% לפני כארבע שנים וכמעט 80% לפני תשע שנים. בצה"ל השקיעו מאמצים רבים לעידוד המוטיבציה, והנתונים בשנתיים האחרונות מאז פרסום הסקר האחרון עלו מעט. אולם העלייה מינורית - וכפי שאנחנו מפרסמים ... עומדת היום על 66%, ואינה משנה את התמונה הכללית. סקר המוטיבציה פורסם באופן קבוע על ידי צה"ל, שבעבר ייחס לו חשיבות רבה ואף התגאה בנתונים הגבוהים. אלא שאחרי מספר שנים של ירידה תלולה בנתונים אלו החליטו בצה"ל להפסיק לפרסם את הסקר, בטענה כי אין בו כדי לשקף באופן מקצועי את רמת המוטיבציה ולא צריך לייחס לו חשיבות רבה כמדד משמעותי. לדברי הקצין, הירידה הדרמטית במוטיבציה לשירות קרבי בשנים האחרונות משמעותית מאוד לצבא. שכן אם בעבר מספר המבקשים להתגייס לשירות קרבי בכל מחזור גיוס היה גבוה ממה שצה"ל היה צריך, הרי שעם הירידה במוטיבציה המגמה התהפכה, וכיום צה"ל צריך יותר חיילים קרביים מאלה שהביעו עניין בשירות קרבי בשאלונים.

מקור – [מעריב אונליין](#)

- א. בהנחה שמדובר בנתונים נכונים - על איזו מגמה מצביעים הנתונים בכתבה?
- ב. לדעתכם – מדוע חלה ירידה במוטיבציה לשירות ביחידות הקרביות? ציינו לפחות שתי סיבות אפשריות.
- ג. לדעתכם – בהנחה שהמגמה המתוארת בכתבה נכונה – האם זה חיובי או שלילי בעיניכם? נמקו את תשובתכם?
- ד. לדעתכם - כיצד ניתן לעודד גיוס לשירות ביחידות הקרביות בימינו? בתשובתכם התייחסו לשאלה האם מתפקידה של המדינה לעודד גיוס ליחידות הקרביות? במידה וכן – האם זה תפקידו של צה"ל? האם זה תפקידם של משרד החינוך או של מערכת החינוך?
- ה. לדעתכם – באופן כללי – כיצד ניתן להניע אנשים לביצוע משימות שהם אינם מעוניינים לבצע?

שלב 2 - הסיפור המקראי [25 נק']

לימוד הפשט

1.

קראו את שמואל א' פרק י"א פס' 1-11, מומלץ ביותר להיעזר באתר 929

א ויעל נחש העמוני ויחן על-יביש גלעד ויאמרו כל-אנשי יביש אל-נחש כרת-לנו ברית ונעבדך:
ב ויאמר אלהם נחש העמוני בזאת אכרות לכם בנקור לכם כל-עין ימין ושמתיה חרפה על-כל-
ישראל: **ג** ויאמרו אליו זקני יביש הרף לנו שבעת ימים ונשלחה מלאכים בכל גבול ישראל ואם-אין
מושיע אתנו ויצאנו אליך: **ד** ויבאו המלאכים גבעת שאול וידברו הדברים באזני העם וישאו כל-העם
את-קולם ויבכו: **ה** והנה שאול בא אחרי הבקר מן-השדה ויאמר שאול מה-לעם כי יבכו ויספרו-לו
את-דברי אנשי יביש: **ו** ותצלח רוח-אלהים על-שאול (בשמעו) וכתמעו את-הדברים האלה ויחר
אפו מאד: **ז** ויקח-צמד בקר וינתחוו וישלח בכל-גבול ישראל ביד המלאכים לאמר אשר-איננו
יצא אחרי שאול ואחר שמואל כה יעשה לבקרו ויפל פחד-ה' על-העם ויצאו כאיש אחד: **ח** ויפקדם
בבזק ויהי בני-ישראל שלש מאות אלף ואיש יהודה שלשים אלף: **ט** ויאמרו למלאכים הבאים כה
תאמרון לאיש יביש גלעד מחר תהיה-לכם תשועה (בחם) (כחם) השמש ויבאו המלאכים ויגידו
לאנשי יביש וישמחו: **י** ויאמרו אנשי יביש מחר נצא אליכם ועשיתם לנו ככל-הטוב בעיניכם: **יא** ויהי
ממחרת וישם שאול את-העם שלשה ראשים ויבאו בתוך-המחנה באשמרת הבקר ויכו את-עמון
עד-חם היום ויהי הנשארים ויפצו ולא נשארו-בם שנים יחד:

- א. תארו במילים שלכם ובתמציתיות את המתרחש בפסוקים לפי החלוקה הבאה: פס' 1-4, פס' 5-7, פס' 8-11.
- ב. מהו האיום הנשקף לאנשי יבש גלעד מצד נחש מלך עמון?
- ג. מהי התועלת הצבאית בניכור העין הימנית אצל הגברים (רמז - תחשבו על האופן שבו היו נלחמים בתקופת התנ"ך ולמעשה גם מאות רבות של שנים לאחר מכן)?
- ד. כיצד שאול מגייס חיילים למלחמה? באיזו שיטת גיוס הוא משתמש?
- ה. לדעתכם - האם שיטת הגיוס בה נקט שאול היא גישה יעילה לטווח ארוך?
- ו. לדעתכם - מבחינה עקרונית - האם שיטת הגיוס בה נקט שאול יכולה להיות יעילה בימינו (ואין הכוונה לאיום לחתוך את בקרו של המשתמש)?

קראו את שמואל א' פרק י' פס' 27, ואת פרק י"א פס' 12-15

כז ובני בליעל אמרו מה-ישענו זה ויבזהו ולא-הביאו לו מנחה ויהי כמחריש: ---

יב ויאמר העם אל-שמואל מי האמר שאול ימלך עלינו תנו האנשים ונמיתם: **יג** ויאמר שאול לא-
יומת איש ביום הזה כי היום עשה-ה' תשועה בישראל: **יד** ויאמר שמואל אל-העם לכו ונלכה הגלגל
ונחדש שם המלוכה: **טו** וילכו כל-העם הגלגל וימלכו-שם את-שאול לפני ה' בגלגל ויזבחו-שם
זבחים שלמים לפני ה' וישמח שם שאול וכל-אנשי ישראל עד-מאד:

- א. מה מבקשים נציגי העם משמואל לאחר ניצחון צבא ישראל בהנהגת שאול? האם אתם רואים הגיון בבקשה זו? מדוע?
- ב. מהי תשובת שאול לבקשת נציגי העם ומה תשובה זו מעידה על אופיו ו/או גישתו של שאול? האם אתם מזדהים עם גישתו? מדוע?

שלב 3 – קומת הפרשנות [30 נק']

1.

התמודדות עם פרשנות מודרנית כתובה – עליכם להיכנס לאתר 929 [פרק י"א](#) ולהתייחס לארבע פרשנויות/הרחבות מתוך הפרשנויות/הרחבות של המחברים הבאים (שמות משפחה): עמידור, מרקס, שילה, קם, אריאל, הנדלזלץ. על ההתייחסות לכלול את **הצגת התוכן המרכזי והמתומצת** של הפרשנות/הרחבה וכן את **עמדתכם** ביחס לרעיון המרכזי של כל אחד מהטקסטים הנ"ל.

2.

התמודדות עם פרשנות מודרנית מוקלטת (שמיעה) - עליכם להיכנס ולהתייחס לאחת מהפרשנויות/הרחבות מתוך הפרשנויות/הרחבות של המחברים הבאים: בני לאו, דוד מנחם. על ההתייחסות לכלול את **הצגת התוכן המרכזי והמתומצת** של הפרשנות/הרחבה וכן את **עמדתכם** ביחס לרעיון המרכזי של כל אחד מהטקסטים הנ"ל.

3.

התמודדות עם פרשנות חז"ל – קראו את המשפט הבא – "אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נענש שאול? מפני שמחל על כבודו..." (בבלי, יומא, כ"ב, ע"ב).

- א. האם אתם מסכימים עם הגישה במדרש לפיה אסור למנהיג לוותר למי שפוגע בכבודו?
- ב. האם ראוי להקפיד על כבודו של מנהיג לאומי/דתי/אחר באופן מיוחד? מדוע?

4.

התמודדות עם פרשנות ימי הביניים – קראו את הטקסט הבא של מלבי"ם, שניסה להסביר מדוע איים שאול לחתוך את הבקר של מי שישתמט ממלחמה:

ויורה להם בזה גם כן לימוד השכל, שכמו שלא יחול רוח החיים בגוף החי רק בהיותו אבריו שלמים ודבוקים איש אל אחיו, לא כן כשיתנתח לגזרים – יהיה לנבלה ולא יחיה עוד.
כן לא תחול רוח גבורה וחיי העם המדיניים רק בהיותם צמודים יחד ואיש את רעהו יעזרו מכל צד הצורך על אחד מאיברייהם, לא כן אם יתפרדו הם כנתחי הבקר. ועל זה אמר "כה יעשה לבקרו", מזה כנגד מזה. על זה אמר "ויצאו כאיש אחד", כי השכילו... ונתחברו כאילו כולם אברי איש אחד אשר ירגיש כל אבר הפרטי בצרת הגויה כולה [=הגוף כולו].

- א. מיהו מלבי"ם? חפשו במרשתת והביאו את תמצית הביוגרפיה שלו בקיצור נמרץ.
- ב. הסבירו בלשונכם את פרשנותו של מלבי"ם.
- ג. חוו את עמדתכם – האם אחדות העם היא חיונית לצורך התמודדות עם אויב חיצוני?
- ד. חוו את עמדתכם – האם אחדות העם היא חיונית לצורך התמודדות עם האתגרים הפנימיים?

5.

התמודדות עם פרשנות אקטואלית – קראו את הטקסט הבא של הרב ד"ר יואל בן-נון

לא ניצחנו על נחש מלך בני עמון במלחמה וגם לא משיחתו על ידי שמואל הקנו לשאול את המלוכה על ישראל. מה הביא בסופו של דבר את שאול למלוכה בפועל?

ההכרעה במלחמה היא מבחן המנהיגות האולטימטיבי בעם ישראל, בכל הזמנים בהם היינו עם ריבוני. שאול עמד במבחן בדומה לגדולי השופטים המושיעים – אהוד, דבורה וברק, גדעון וגם יפתח – הוא הצליח לגייס את העם המפוצל לשבטים בכוח, והפך את המצור העמוני על יביש גלעד למלכודת, ובהפתעה מוחלטת, (כמו גדעון) גרם למנוסה כללית "באשמרת הבקר" (פס"א).

אולם גם ניצחון גדול כשלעצמו לא מקנה מלוכה על ישראל, כפי שזה לא קרה אחרי הניצחונות של גדולי השופטים. גם המשיחה של הנביא רק הפכה את שאול למיועד למלוכה (= "נגיד"; פרק י', פס' א'). **מה הביא בסופו של דבר את שאול למלוכה בפועל? רק תמיכה רחבה של עם ישראל בכלל, בעקבות הניצחון במלחמה, יכלה לחולל את השינוי. ולכן היה הכרח בהמלכה מחודשת – "ויאמר שמואל אל העם: קְלוּ וְנִלְכָה הַגִּלְגָל וְנִחַדֵּשׁ שֵׁם הַמְּלוּכָה; וַיֵּלְכוּ כָל הָעָם הַגִּלְגָל, וַיִּמְלְכוּ שָׁם אֶת שְׂאוּל לַפְּנֵי ה' בַּגִּלְגָל... (פס"ד-ט"ו).**

נכון, שאותם "בני בְּלִיעַל" אשר בָּזוּ לשאול, כי "אמרו מה ישענו זה" (י', כז), השתתקו אחרי הניצחון בהנהגת שאול, אבל זה רק הכשיר את הקרקע להמלכה מחודשת. אכן כך הסביר זאת רש"י (טו) – "לפי שב(המלכה ה)ראשונה היו עוררים על הדבר, ועתה נתרצו כולם". **אין מלך בלי עם, ואין המלכה בלי רצון העם, ובהסכמה רחבה.**

- א. הסבירו, במילים שלכם, את טענתו המרכזית של הכותב, ביחס ללגיטימציה של השליט.
- ב. לדעתכם – האם הסכמת העם היא תנאי לשלטון לגיטימי? מדוע?
- ג. לדעתכם – בנסיבות מסוימות – האם למנהיג מותר לפעול בניגוד לרצון/הסכמת העם? מדוע?

שלב 4 – קומת היצירה [10 נק']

שימו לב – חלק זה הינו אישי ועליכם לצרף את התוצרים של חברי הקבוצה כנספח. בחרו באחת האפשרויות:

- כתיבת מאמר פובליציסטי (מאמר דעה) בו אתם דנים בסיפור המלחמה בנחש העמוני.
- כתיבת שיר / ווקן ספוקן המתייחס לנושא
- אפשרות לתלמיד מגמת אומנות – ציור רלוונטי לנושא – מלווה בהסבר כתוב.
- אפשרות לתלמידי מגמת צילום - צילום רלוונטי לנושא – מלווה בהסבר כתוב.
- אפשרות לתלמידי מגמת קולנוע – צילום סרטון עד 5 דקות הממחז את האירוע
- כתיבת דיווח חדשותי על מלחמת שאול בנחש העמוני
- אפשרות לתלמידי מגמת ספרות ותיאטרון – כתיבת מחזה על הסיפור

שלב 5 – מורשה להנחיל [10 נק']

חלק זה הינו **קבוצתי**.

1. עליכם להכין **פרזנטציה** אותה תצטרכו להעביר לכיתה. הפרזנטציה צריכה לכלול את עיקרי התוכן בהם עסקת במהלך לימוד הפרק. בפרזנטציה ניתן להשתמש במטודות שונות (הרצאה, מצגת, סרטון מקורי, משחק, הצגה ועוד) והיא לא צריכה לעלות על 20 דקות. את הפרזנטציה תצטרכו להעביר לכיתה.
2. עליכם להכין **דף** (עמוד אחד) ובו תרכזו את **עיקרי התוכן** – תמצית הסיפור והיבטים רעיוניים וערכיים העולים ממנו. הדף שתכינו ישמש את חבריכם לכיתה לצורך הכנה לבחינה המסכמת של הנושא.

שלב 6 – סיכום ורפלקציה [10 נק']

חלק זה הינו **אישי**.

- כתבו - מה **התחדש** לכם במהלך לימוד הפרק (כולל כל הקומות בהם עסקתם)?
- כתבו - מה היה **משמעותי** במיוחד עבורכם במהלך העבודה על הפרק? מדוע זה היה משמעותי? מה היה פחות משמעותי ומדוע?
- כתבו שאלות פתוחות לדיון העולות בעיניכם מהפרק ו/או מהמטלה. כל חבר בקבוצה מתבקש ליצור שאלה אחת.

בהצלחה ובהנאה!!! למידה מאתגרת ומשמעותית!!!